

فضیلت دعا

فضیلت دعا، در نظر اهل بیت (علیهم‌السلام) شامل مواردی از جمله کلید رحمت است، نور آسمان و زمین بودن، محبوبترین عمل نزد خداوند و سلاح مومن بودن می‌باشد.

فهرست مندرجات

- ۱ - نکات موجود در آیه
- ۲ - برخی از فضیلت‌های دعا
 - ۲.۱ - افضل عبادات
 - ۲.۲ - کلید رحمت
 - ۲.۳ - نور آسمان و زمین
 - ۲.۴ - محبوبترین عمل نزد خداوند
 - ۲.۵ - سلاح مومن
 - ۲.۶ - شفای دردها
 - ۲.۷ - چراغ تاریکی‌ها
- ۳ - دلیل فضیلت‌ها
- ۴ - پانویس
- ۵ - منبع

نکات موجود در آیه

«و چون بندگانم از تو سراغ مرا می‌گیرند، بدانند که من نزدیکم و دعوت دعوت‌کنندگان را اجابت می‌کنم، البته در صورتی که مرا بخوانند. پس باید که آنان نیز دعوت مرا اجابت نموده و به من ایمان آورند تا شاید رشد یابند.»^[۱] در این آیه «هفت نکته دلالت دارد بر اینکه خدای سبحان به استجاب دعا اهتمام و عنایت دارد و از طرفی در این آیه با همه‌ی اختصارش، هفت مرتبه ضمیر متکلم «من» تکرار شده است و آیه‌ای به چنین اسلوب در قرآن منحصر به همین آیه است.»^[۲] این آیه نشان دهنده‌ی عظمت دعا در نزد خداوند و برتری آن نسبت به سایر عبادات است و به تعبیر پیامبر اکرم «دعا مغز عبادت است.»^[۳] در کتب روایی احادیث بسیاری در رابطه با فضیلت دعا آمده است و در اکثر آن کتب، فصل مستقلی در رابطه با فضیلت دعا آمده است.

برخی از فضیلت‌های دعا

ما در این نوشتار به برخی از فضیلت‌های دعا اشاره می‌کنیم:

← افضل عبادات

از امام باقر (علیه‌السلام) سؤال کردند «برترین عبادات کدام است؟ فرمودند: هیچ چیزی بهتر از درخواست حاجت از خداوند متعال نیست»^[۴] و «وقتی از آن حضرت سؤال شد که قرآن افضل است یا دعای بسیار؟ فرمودند: بسیار دعا کردن برتر است به دلیل آیه‌ی کریمه که فرمود اگر دعا نکنید، عنایت و توجهی به شما نمی‌شود.»^[۵] «^[۶] و امام صادق (علیه‌السلام) می‌فرمایند: «بسیار دعا کنید چرا که مسلمان برای برآوردن حاجت خویش وسیله‌ای بهتر از دعا و روی آوردن به خدا و تضرع به سوی او نخواهد یافت. پس چیزی طلب کنید که خداوند آنرا اجازه داده است و دعوت خداوند را لبیک گوید تا از عذاب الهی نجات یابید و رستگار شوید»^[۷] و نیز امام باقر (علیه‌السلام) در روایتی در تفسیر آیه «ان ابراهیم لاؤاه حلیم»^[۸] فرمودند: اوّاه یعنی زیاد دعا کننده، چنان‌که امام صادق (علیه‌السلام) نیز امیرالمؤمنین را دعاء یعنی زیاد دعاکننده نامیده‌اند.^[۹]

← کلید رحمت

خداوند مالک حقیقی جهان هستی و روزی دهنده‌ی همه‌ی مخلوقات است. بیشتر نعمتهایی که به بندگان خود داده است بدون درخواست آنان بوده است اما خزانه‌ی رحمت الهی بی‌پایان است و بنده هراندازه قابلیت داشته باشد از رحمت خداوند به همان اندازه‌ی تواند استفاده کند و به فرموده‌ی حضرت علی (علیه‌السلام) «کلید این رحمت الهی دعاست.»^[۱۰] که اگر با شرایط به جا آورده شود باعث جلب رضایت خداوند و در نتیجه استفاده‌ی بیشتر و بهتر از نعمتهای الهی می‌شود. و به فرموده امام صادق (علیه‌السلام) فقط با دعا می‌توان به آنچه که نزد خداست نائل شد.^[۱۱]

← نور آسمان و زمین

پیامبر اسلام می‌فرماید: «دعا نور آسمانها و زمین است.»^[۱۲]

← محبوبترین عمل نزد خداوند

امیرمومنان می‌فرمایند: «محبوبترین عمل نزد خداوند در روی زمین دعاست.» [۱۲۳] چرا که خداوند مشتاق بندگان خویش است و به خاطر همین اشتیاق دوست دارد بنده‌اش را در حال مناجات و راز و نیاز با خود ببیند. امام صادق (علیه‌السلام) می‌فرمایند: «خداوند حاجت و درخواست شما را می‌داند اما دوست دارد بنده‌اش حاجت خود را به او بگوید.» [۱۲۴] و در جای دیگر می‌فرمایند: «خداوند **روزی مومنین** را از محلی که تصورش را نمی‌کند به او می‌رساند به خاطر اینکه وقتی بنده محل **رزق** خود را نداند بسیار دعا می‌کند.» [۱۲۵]

حتی برخی مواقع به خاطر علاقه به مناجات بندگان مومن خویش، برآوردن حاجت آنان را به تأخیر می‌اندازد. تا صدای او را هر چه بیشتر بشنود. امام باقر (علیه‌السلام) می‌فرمایند: «خداوند اجابت دعای مومن را به تأخیر می‌اندازد به خاطر اینکه مشتاق شنیدن صدای اوست و می‌گوید صدایی است که شنیدنش را دوست دارم و دعای **منافق** را هر چه زودتر اجابت می‌کند و می‌فرماید: صدایی است که از شنیدن آن بیزارم.» [۱۲۶]

← سلاح مومن

پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله) می‌فرمایند: «سلاح مومن دعاست.» [۱۲۷] یعنی مومن در زندگی خود هیچ‌گاه دچار **اضطراب** نمی‌شود چرا که ارتباط او با خداوند محکم است و وسیله‌ی این ارتباط دعاست که می‌تواند با آن هر مشکلی را از سر راه خود بردارد. امام صادق (علیه‌السلام) در توصیف این سلاح مخصوص مومن می‌فرمایند: «دعا از نیزه تیزتر و برنده‌تر است.» [۱۲۸] چنان‌که پیامبر اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله) فرمودند: اگر خدا را آن‌چنان که شایسته است می‌شناختید، دعای شما کوه‌ها را جابجا می‌کرد. [۱۲۹]

← شفای دردها

امام صادق (علیه‌السلام) می‌فرمایند: «شما را سفارش به دعا می‌کنم چرا که دعا شفای همه دردهاست» [۱۳۰] اگر دعا با شرایط و آدابش به جا آورده شود و هنگام دعا امید انسان فقط به خدا باشد نه چیز دیگر، هیچ درخواستی بدون پاسخ نخواهد ماند چنان‌که بارها دیده شده بیماران لاعلاج **شفا** پیدا کرده‌اند به خاطر اینکه اطرافیان او وقتی از همه جا ناامید شدند با تمام وجود رو به سوی خدا می‌آورند و تنها او را می‌خوانند و چنین دعایی، قطعاً مستجاب می‌شود.

← چراغ تاریکی‌ها

امیرمومنان (علیه‌السلام) می‌فرمایند: «دعا چراغ تاریکی‌هاست.» [۱۳۱] و بالاترین فضیلت این است که خداوند متعال دعا را مستجاب می‌کند به این مفهوم که همین دعا محقق شود، استجابت نیز خواهد آمد، زیرا خداوند متعال در آیه «ادعونی استجب لکم» [۱۳۲] و «اجیب دعوة الداع اذا دعان» [۱۳۳] هیچ شرطی برای استجابت قرار نداده است، بلکه تنها شرط آن تحقق دعای واقعی است. و چه فضیلتی بالاتر از این که خداوند بلافاصله و بدون قید و شرط پاسخ دعا کننده را بدهد. (علامه طباطبایی در ذیل آیه ۱۸۶ **سوره بقره** این نکته را به خوبی تشریح کرده‌اند) [۱۳۴] [۱۳۵]

دلیل فضیلت‌ها

آنچه باقی می‌ماند این است که این همه فضیلت برای چیست؟ و حاجت خواستن از خدا و یا سخن گفتن خاضعانه با او چه نکته پنهانی دارد که این ارزش‌ها را در پی خود آورده است؟

توجه به حالات دعای انسان که در قرآن ذکر شده است ما را به این نکته رهنمون می‌شود. در آیه ۸ **سوره زمر** و ۶۲ **سوره نمل**، و ۶۵ از **سوره عنکبوت**، [۱۳۶] [۱۳۷] بیان می‌کند که آدمی در حالت گرفتاری و شداید و یا در سفر دریایی، خدا را می‌خواند و این دعا خالصانه است. در روایتی از امام صادق نیز امید کسی که در دریا به تخته پاره‌ای آویزان است به تصویر کشیده شده است. [۱۳۸] این آیات ضمن بیان فطری بودن باور به خداوند این نکته را نیز به منصف ظهور می‌رسانند که خالصترین دعا در حالتی صورت می‌بندد که دست انسان از همه‌ی اسباب عادی کوتاه باشد و تنها عامل موثر را خدا بداند - انقطاع از ماسوا و اتصال به حق تعالی - و این دعا، دعایی است که در روایتی از امام صادق (علیه‌السلام) اجابت آن ضمانت شده است. [۱۳۰]

به همین دلیل است که در **روایات**، توصیه شده که حتی بند کفش پاره شده و نمک غذا را از خدا طلب کنید. [۱۳۱] زیرا کسی که تا این حد، خود و بلکه تمام ماسوا را ناتوان می‌بیند که توانایی تهیه نمکی برای غذا را بدون عنایت الهی ندارند به حقیقت توحید افعالی رسیده است و هیچ موثری را بجز خدا در نمی‌یابد و باور دارد که لاموثر فی الوجود الا الله، و این مقام، مقام اعتراف به **فقر ذاتی** آدمی و اقرار به غنای مطلق حق تعالی است که یا ایها الناس انتم الفقراء؛ الی الله و الله هو الغنی الحمید [۱۳۲] و به همین جهت است که اگر دعای انسان نباشد خداوند به او اعتنایی نمی‌کند [۱۳۳] امام صادق (علیه‌السلام) در حدیثی برای توضیح مفهوم **استکبار** از عبادت، عبادت را به دعا تفسیر کرده‌اند [۱۳۴] و نتیجه آنکه، کسانی که دعا نکنند داخل **جهنم** خواهند شد، و با توضیحات قبل روشن می‌شود که کسی که دعا نمی‌کند در واقع برای غیر خدا، استقلال را به رسمیت می‌شناسد و این چیزی به جز **شکر** در ربوبیت نیست و لذا در روایتی دیگر پیامبر گرامی اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله) می‌فرمایند کسی که به مخلوقات اعتصام بورزد خداوند دعای او را مستجاب نمی‌کند و بلکه تاثیر اسباب را نیز از بین می‌برد. [۱۳۵]

از آن چه آمد، چرایی فضیلت دعا آشکار شد، و با این وصف می‌توان درک کرد که چرا دعا مخ و جان‌مایه‌ی عبادت است. عبادت پرستش است و اوج پرستش به اوج نیاز است و اوج نیاز در دعای خالص تجلی می‌کند.

پانویس

- ↑ بقره/سوره، آیه ۱۸۶.
- ↑ طباطبایی، محمدحسین، ترجمه المیزان، ج ۲، ص ۴۲.
- ↑ مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۹۲، ص ۲۰۰.
- ↑ شیخ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۲۰.
- ↑ فرقان/سوره، آیه ۷۷.
- ↑ علامه مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۸۱، ص ۲۲۳.
- ↑ شیخ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۲۱.
- ↑ توبه/سوره، آیه ۱۱۴.
- ↑ ابن فهد حلی، احمد بن محمد، عده‌الداعی و نجاح الساعی، تحقیق: احمد موحدی قمی، مکتبه الوجدانی، قم، بی‌تا، ص ۲۳.
- ↑ علامه مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۹۰، ص ۲۰۰.
- ↑ طباطبایی، محمدحسین، ترجمه المیزان، ج ۲، ص ۴۱.
- ↑ شیخ کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، ج ۳، ص ۴۶۸.
- ↑ شیخ کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، ج ۳، ص ۴۶۷.
- ↑ شیخ کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، ج ۳، ص ۴۷۶.

۱۵. ↑ علامه مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۹۰، ص ۲۹۰. 📖
۱۶. ↑ علامه مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۹۰، ص ۲۹۶. 📖
۱۷. ↑ شیخ صدوق، محمد بن علی، نواب الاعمال، ص ۲۶. 📖
۱۸. ↑ شیخ کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، ج ۲، ص ۴۶۹. 📖
۱۹. ↑ طباطبایی، محمدحسین، ترجمه المیزان، ج ۲، ص ۴۲. 📖
۲۰. ↑ طباطبایی، محمدحسین، ترجمه المیزان، ج ۲، ص ۴۷۰. 📖
۲۱. ↑ علامه مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۹۰، ص ۳۰۰. 📖
۲۲. ↑ مؤمن/سوره ۴۰، آیه ۶۰. 📖
۲۳. ↑ بقره/سوره ۲، آیه ۱۸۶. 📖
۲۴. ↑ طباطبایی، محمدحسین، ترجمه المیزان، ج ۷، ص ۸۸-۸۷. 📖
۲۵. ↑ طباطبایی، محمدحسین، المیزان، ج ۱، ص ۳۰-۳۰. 📖
۲۶. ↑ زمر/سوره ۳۹، آیه ۸. 📖
۲۷. ↑ نمل/سوره ۲۷، آیه ۶۲. 📖
۲۸. ↑ عنکبوت/سوره ۲۹، آیه ۶۵. 📖
۲۹. ↑ صدوق، محمد بن علی، معانی الاخبار، به تصحیح علی اکبر غفاری، موسسه النشر الاسلامی، قم، ۱۴۱۸ ق. چاپ چهارم، ص ۴-۵. 📖
۳۰. ↑ ری شهری، محمد، میزان الحکمه، دارالحدیث، بیروت، ۱۴۱۹. چاپ سوم، ج ۲، ص ۸۸۲. 📖
۳۱. ↑ ری شهری، محمد، میزان الحکمه، دارالحدیث، بیروت، ۱۴۱۹. چاپ سوم، ج ۲، ص ۸۷۲. 📖
۳۲. ↑ فاطر/سوره ۲۵، آیه ۱۵. 📖
۳۳. ↑ فرقان/سوره ۲۵، آیه ۷۷. 📖
۳۴. ↑ ری شهری، محمد، میزان الحکمه، دارالحدیث، بیروت، ۱۴۱۹. چاپ سوم، ج ۲، ص ۸۶۸. 📖
۳۵. ↑ ری شهری، محمد، میزان الحکمه، دارالحدیث، بیروت، ۱۴۱۹. چاپ سوم، ج ۲، ص ۸۸۴. 📖

منبع

سایت اندیشه قم، برگرفته از مقاله «فضیلت دعا»، تاریخ بازبینی ۱۰/۱۰/۹۵. 📖

رده‌های این صفحه: [اخلاق اسلامی](#) | [فضائل اخلاقی](#) | [دعا](#)